

ج) دلیل سوم بر حرمت تشریح: لزوم دیه در فقه شیعه، برای تقطیع بدن میت مسلمان (مثله کردن) دیه تعیین شده است و چنانکه گفتیم: بین ثبوت دیه و حرمت عمل ملازمه برقرار است. به این معنی که عملی که موجب دیه می شود، اگر اختیاریاً انجام شود حرام می باشد.

صاحب جواهر در این زمینه می نویسد:

«فی قطع رأس الميت المسلم الحر مائة دينار على المشهور بين الأصحاب، بل عن الخلاف و الانتصار و الغنية الإجماع علیه.»^۱

توضیح:

۱. مشهور آن است که اگر کسی سر مرده مسلمان را قطع کند، باید صد دینار دیه بدهد.

۲. بر این مطلب در خلاف و انتصار و غنیه ادعای اجماع شده است.

مرحوم شیخ طوسی نیز در خلاف می نویسد:

إذا قطع رأس میت أو شیئا من جوارحه ما يجب فيه الدية كاملة لو كان حیا، كان علیه مائة دينار دية الجنین، و فی جمیع ما یصیبه مما يجب فيه مقدر، و أرش فی الحی من حساب المائة علی حساب ما یحق للحی من الألف.

و لم یوافقنا فی ذلك أحد من الفقهاء، و لم یوجبوا فيه شیئا، و عندنا أنه یكون ذلك للمیت، یتصدق به عنه، و لا یورث و لا ینقل الی بیت المال.

دلینا: إجماع الفرقة و أخبارهم، و قد أوردناها فی الكتاب الكبير.^۲

توضیح:

۱. هر عضوی که در آن برای زنده، دیه کامل است، اگر در مرده مورد جنایت قرار گیرد صد دینار دیه دارد.

۲. و در بقیه اجزائی که (در زنده) مقدار معین و ارش دارد، به اندازه صد از هزار (یک دهم) دیه داده خواهد شد، اگر در مرده واقع شود.

۱. جواهر الکلام فی شرح شرائع الإسلام، ج ۴۳، ص ۳۸۴.

۲. الخلاف؛ ج ۵، ص ۲۹۹.

۳. در این مسئله کسی با ما موافق نیست و آنها چیزی را واجب نمی دانند (اهل سنت) و ما می گوئیم این دیه متعلق به میت است و به ارث نمی رسد و از جانب او صدقه داده می شود.

۴. دلیل ما اجماع است.

هم چنین سید مرتضی در این باره می نویسد:

«و مما انفردت به الإمامية: القول بأن من قطع رأس ميت فعليه مائة دينار لبيت المال. و خالف باقي الفقهاء في ذلك.

دلیلنا علی صحة ما ذهبنا إليه: الإجماع المتكرر.

فإذا قيل: كيف يلزمه دية و غرامة و هو ما أتلّف عضواً لحی؟

قلنا: لا یمتنع أن یلزمه ذلك علی سبیل العقوبة، لأنه قد مثل بالمیت بقطع رأسه فاستحق العقوبة بلا خلاف.»^۱

همچنین ابن زهره می نویسد:

«و فی قطع رأس المیت عشر دیته، و فی قطع أعضائه بحساب ذلك، و لا یورث ذلك، بل یتصدق به

عنه، کل ذلك بدلیل الإجماع المشار إليه.»^۲

همین مطلب مورد اشاره صاحب شرایع نیز واقع شده است:

«الثانية فی قطع رأس المیت المسلم الحر مائة دينار و فی قطع جوارحه بحساب دیته و کذا فی

شجاجة و جراحه و لا یرث وارثه منها شیئا بل تصرف فی وجوه القرب عنه عملاً بالروایة و قال علم

الهدی رحمه الله یكون لبيت المال.»^۳

حضرت امام هم بر همین نکته تاکید دارند:

«لا یجوز تشریح المیت المسلم، فلو فعل ذلك ففی رأسه و جوارحه دية ذکرناها فی الدیات. و اما غیر

المسلم، فیجوز، ذمیاً کان أو غیره، و لا دية و لا إثم فیهِ.»^۴

۱. الانتصار فی انفرادات الإمامية، ص ۵۴۲.

۲. غنية النزوع إلى علمی الأصول و الفروع، ص ۴۱۵.

۳. شرائع الإسلام فی مسائل الحلال و الحرام، ج ۲، ص ۲۶۷.

۴. تحریر الوسيلة، ج ۲، ص ۶۲۴.

همچنین نظر مرحوم خوئی:

«لا يجوز تشريح بدن میت المسلم، فلو فعل لزمّت الدية على تفصيل ذكرناه في كتاب الديات.»^۱

روایات دال بر ثبوت ديه:

(۱) «مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُوسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّ الْمَنْصُورَ سَأَلَهُ عَنْ رَجُلٍ قَطَعَ رَأْسَ رَجُلٍ بَعْدَ مَوْتِهِ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع عَلَيْهِ مِائَةٌ دِينَارٍ فَقِيلَ كَيْفَ صَارَ عَلَيْهِ مِائَةٌ دِينَارٍ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع فِي النُّطْفَةِ عِشْرُونَ وَ فِي الْعَلَقَةِ عِشْرُونَ وَ فِي الْمُضْغَةِ عِشْرُونَ وَ فِي الْعَظْمِ عِشْرُونَ وَ فِي اللَّحْمِ عِشْرُونَ ثُمَّ أَنْشَأَنَاهُ خُلُقًا آخَرَ وَ هَذَا هُوَ مِيتًا بِمَنْزِلَتِهِ قَبْلَ أَنْ تُنْفَخَ فِيهِ الرُّوحُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ جَنِينًا فَسَأَلَهُ الدَّرَاهِمُ لِمَنْ هِيَ لَوْرَتِيهِ أَمْ لَنَا فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَيْسَ لَوْرَتِيهِ فِيهَا شَيْءٌ إِنَّمَا هَذَا شَيْءٌ أَتَى إِلَيْهِ فِي بَدَنِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ يُحَجُّ بِهَا عَنْهُ - أَوْ يُتَصَدَّقُ بِهَا عَنْهُ أَوْ تَصِيرُ فِي سَبِيلٍ مِنْ سُبُلِ الْخَيْرِ الْحَدِيثِ.»^۲

سند حدیث: روایت مرسله است و در عین حال به جهت حسن بن موسی و محمد بن صباح قابل مناقشه است، چراکه: درباره این دو تن، توثیقی وارد نشده است.

(۲) «وَ عَنْهُ عَنِ أَبِيهِ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَفْصِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ خَالِدٍ قَالَ: سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ رَجُلٍ قَطَعَ رَأْسَ مَيْتٍ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مِنْهُ مِيتًا كَمَا حَرَّمَ مِنْهُ حَيًّا فَمَنْ فَعَلَ بِمَيْتٍ فَعَلًا يَكُونُ فِي مِثْلِهِ اجْتِيَا حُ نَفْسِ الْحَيِّ فَعَلَيْهِ الدِّيَّةُ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ أَبَا الْحَسَنِ ع فَقَالَ صَدَقَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع هَكَذَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص قُلْتُ فَمَنْ قَطَعَ رَأْسَ مَيْتٍ أَوْ شَقَّ بَطْنَهُ أَوْ فَعَلَ بِهِ مَا يَكُونُ فِيهِ اجْتِيَا حُ نَفْسِ الْحَيِّ فَعَلَيْهِ دِيَّةُ النَّفْسِ كَامِلَةٌ فَقَالَ لَا وَ لَكِنْ دِيَّةُ دِيَّةِ الْجَنِينِ فِي بَطْنِ أُمِّهِ قَبْلَ أَنْ تَلِجَ فِيهِ الرُّوحُ وَ ذَلِكَ مِائَةٌ دِينَارٍ وَ هِيَ لَوْرَتِيهِ وَ دِيَّةُ هَذَا هِيَ لَهُ لَا لِلْوَرْتَةِ قُلْتُ فَمَا الْفَرْقُ بَيْنَهُمَا قَالَ إِنَّ الْجَنِينَ أَمْرٌ مُسْتَقْبَلٌ مَرْجُوٌّ نَفْعُهُ وَ هَذَا قَدْ مَضَى وَ ذَهَبَتْ مَنَفَعَتُهُ فَلَمَّا مِثْلُ بِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ صَارَتْ دِيَّتُهُ بِتِلْكَ الْمِثْلَةِ لَهُ لَا لِغَيْرِهِ يُحَجُّ بِهَا عَنْهُ وَ يُفَعَّلُ بِهَا أَبْوَابُ الْخَيْرِ وَ الْبِرِّ مِنْ صَدَقَةٍ أَوْ غَيْرِهِ.»^۳

۱. منهاج الصالحين، ج ۱، ص ۴۲۶.

۲. وسائل الشیعة، ج ۲۹، ص ۳۲۴.

۳. وسائل الشیعة، ج ۲۹، ص ۳۲۵.

اجتیاح: هلاکت

سند حدیث: سند روایت چنین است: علی بن ابراهیم عن ایبه...

محمد بن حفص: درباره وی توثیقی وارد نشده است، البته ابراهیم بن هاشم از او روایات بسیاری نقل کرده است.

حسین بن خالد: توثیق صریحی درباره او نقل نشده است ولی هم ابن ابی عمیر و هم صفوان بزندی از او روایت نقل کرده اند.

و لکن: این روایت در محاسن با چنین سندی نقل شده است:

«احمد بن محمد بن خالد عن ایبه عن اسماعیل بن مهران عن حسین بن خالد» اسماعیل بن مهران را نجاشی^۱ و شیخ طوسی^۲ «ثقه و معتمد علیه» معرفی کرده اند. البته کشی می نویسد: «رُمی بالغو، قال محمد بن مسعود یکذبون علیه کان تَقِيًّا ثَقَّةً فَاضِلاً»^۳ با این حساب روایت صحیحه است.

۱. رجال، ص ۲۶.

۲. فهرست، ص ۲۷.

۳. رجال کشی، ص ۵۸۹.

